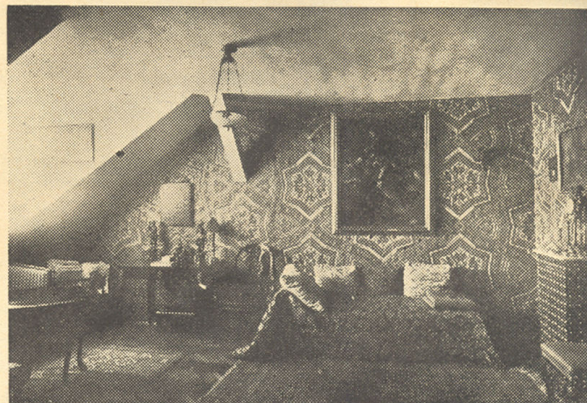

Muzej Viktora Kovačića

U Zagrebu, u Masaričkovoju ulici 21, na mansardj, već skoro 30 godina in continuo održava se skromna, a za naš značajna izložba: stan poznatog hrvatskog arhitekta Viktora Kovačića. Arhitekti, likovni umjetnici i obrtnici, četvrtkom i nedjeljom posjećuju ovo malo svetište, ovaj jedinstveni muzej, koji uzdržava supruga zaslužnog umjetnika. Svega 3—4 prostorije, uključivši ovamo i predvorje, u skromnom potkupju, u tišini čuvaju ostatke ukusa čovjeka, koji je u neku ruku stvorio ne samo osnove moderne hrvatske arhitekture i djelovao na mlade generacije arhitekata, nego i izvanrednog poznavca svih vrsta građevinskog obrta.

VIKTOR KOVAČIĆ:

Unutrašnjost vlastitog stana

Već sam nastup, već sam ulaz u stan doimlje se posjetioaca svojom čistoćom i zakonitošću formi. Hall, popločen crno-bijelim pločicama, u stvari malen i skroman, djeluje mnogo jače od svojih dimenzija. Logično razgranat u sva tri smjera, kao element u kome se stiču i probijaju prostori svojim skladnim dimenzijama navještava onaj rijetki sklad i pročićenost, kojim odiše čitav stan — vrlo jednostavni, gotovo škrti životni prostor za majstora, koji se ovdje odmarao poslije radnog dana, provedenog u njegovu ateljeu u Dugoj ulici. Taj stan sa svoje tri sobe i nusprostorijama bio je njegov imetak, i zato nosi obilježje njegove duše: nijedan omjer, nijedna stvar nije ovdje anonimna. Sve govori vlastitim jezikom, počev od mjerila vratiju i prozora, širokih i solidnih u svojoj skromnoj prostranosti, do detalja iz kovanog željeza na svjećnjacima ili raspodjela šara na stolnjacima.

Ovdje biva jasno, što je umijeće stanovanja. Pokojni Kovačić, koji je usprkos sjajnih uspjeha na međunarodnim natjecanjima i mnogim izvedbama, usprkos svojoj marljivosti i svome ugledu, cijelog svoga života bio samo umjetnik — i prema tome — i ostao siromah, stisnuo se u ovu mansardu kuće, koju je sagradio — i tu je ostao do kraja svog plodnog života, iako mu je slaba termička izolacija potkrovlja, po vlastitom priznanju mnogo smetala. Povučeni i miran u privatnu životu, koliko god otvoren i borben u javnome, on je u ovome gnijezdu satkao svoj prostor, koji već danas ima svoju historiju.

Stan je dobro raščlanjen. Iz halla s nadsvijetlom poput broda, tapetiranim neutralnim, ali toplim tamnim tapetom, sa zrcalom načinjenim od vratiju i vješalicama, koje je poslije čitav Zagreb kopirao od njega i malom nišom — ulazi se s jedne strane u blagovaonu, s druge u spavaonu i do nje u kupaonu, a s treće u kuhinjski dio prostorija. One su sve vrlo malene — kako površinom, tako i visinom, pogotovo ako se još uzme u obzir gubitak prouzročen kosim zidovima tavana, a ipak sve djeluje ne samo ugodno, nego se čini mnogo većim nego što jest, budući da je veličina predmeta i njihov smještaj u strogom razmjeru prema čitavom prostoru.

Blagovaona, jednim okruglim stolom, solidnim stolicama i vitkim vitrinama s priborom za jelo tako je dobro smišljena i brižno realizirana, da se uz prisni osjećaj doma i one drage neposrednosti ne osjeća ona jednostavna, gotovo skućena atmosfera jedne male prostorije. Posjetioći se mogu gibati, a da se pri tom ne sukobljuju međusobno ili s predmetima. Soba je svijetla — ukoliko to može biti mansarda — i boje zdravog drvenog namještaja, kojeg je svaki klin i zavoj lično proučavao arhitekt Kovačić.

Radna soba, nešto veća od blagovaone, sa svojim poznatim udobnim stolicama, do purizma očišćenim od bilo kakve imitacije stilova, a ipak komponiranim po poznatim uzorcima stilskog namještaja, bogatija je nego sve ostale prostorije zajedno. Po zidu se protežu freske, koje je neobično brižljivo montirao na nj vlasnik stana, a zlatna bordura lampe, plinske peći i stare ure, koja se ponavlja na obrubu portreta V. Kovačića — nažalost nedovršenog djela Mila Milunovića — svjedoče o borbi klasičizma i secesije, tada tako važnoj i žestokoj, u sazdanju ovih formi, svi su se bez prigovora i odudaranja pomirili pred jedinstvom autorove misli: da se bogatim tkanjem slika i utisaka stvara ne osjećaj kićenosti, nego bogatstva: dakle u stanovitom smislu klasika mjesto baroka, kako je to odlično zapazio A. G. Matoš hvaleći tu »umjetninu sa svojim mekanim tonalitetom provedenim principom lapidarnosti — u tome gnijezdu ništa nije suvišno«. Knjižnica — ta obvezatna pratilica intelektualnog života nalazi se u nišama.

Spavaonica, u kojoj se nesmetano može uz tihi kućni rad na šivanju i pletenju za stolom, ili čitanje u drugom kutku, ljudsko tijelo rekreirati u mirnom odru ležaja s ukusnom madonom na zidu — sva je u smeđem ugodaju. Zidovi su oslobođeni od svakog nakita, a produljenost sobe u dužinu ne smeta komforu. Treba spomenuti i kuhinju s uzidanim ormarima, malim stolom i štednjakom, čiji je jedan dio također uzidan, te djevojačku sobu — vjerojatno najmanju u Zagrebu s horizontalno položenom garderobom i uzidanim stolićem u prozoru. Sve u svemu: malo, a mnogo.

Stvari stoje kao nekad u mrtvoj tišini. Gospoda Kovačić, koja iz pijeteta čuva ovaj dragocjeni sklad, ujedno je i tumač historije svake od njih. Kao u Jamnesovoj lirici — i one su dio duše njegove rijetke cjeline koja — gotovo 50 godina stara, znači i sadašnjost svojom novošću i kazuje, da se arhitektura rodila iz nužde. Vanjska kao i unutarnja.

BORO PAVLOVIĆ